

[Justitsministeren.]

gøre, så gror man fast i en opfattelse. Som alle opinionsundersøgelser viser, er der jo andre end mig, der har ændret anskuelse på dette område og i spørgsmålet om svangerskabsafbrydelse — de to ting hører jo, som det er påvist af hr. Karlskov Jensen, meget nært sammen — så jeg er ikke spor flov over, hvad jeg har sagt tidligere. Jeg synes måske endda, jeg har grund til at være stolt over, at jeg er fulgt med tiden og med den udvikling, der er sket.

Ruth Olsen har jo ret i, at sterilisation og kastration er de mest effektive præventionsmidler, der findes, men jeg vil ikke tro, at de andre af den grund går af brug, og håber det altså heller ikke.

Jeg takker for velvillig modtagelse.

Karlskov Jensen: Det var de bemærkninger, hr. Poul Dam gjorde, der kalder mig op. Jeg er da ikke uenig med hr. Poul Dam, når han siger, at der kan også være nogle bekymringer i forbindelse med forslaget, og at der kan opstå psykiske virkninger i lighed med dem, der kan opstå i forbindelse med abortindgreb. Men min tilslutning bygger netop på, at man måske med en liberalisering på dette område kan undgå en del af disse abortindgreb, og det var derfor, jeg nævnte disse tal bl. a. for stigningen for kvinder over 38 år. Jeg synes alligevel, at der er en forskel. Her siger man, at det er en endelig beslutning, men det er dog en endelig beslutning, som voksne mennesker træffer for egen regning, hvorimod beslutningen om abortindgreb jo er en endelig beslutning for fosteret, som andre træffer. Derfor kan jeg nok forstå hr. Poul Dams bemærkninger, men jeg kan ikke opfatte dem som noget, der taler imod, at vi gennemfører en liberalisering på dette område.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup): Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m. m. og af lov om rettens pleje. (Strafferetlige særforanstaltninger m. m.).

(Lovforslaget (nr. 128) findes i tillæg A. sp. 2785, fremsættelsen i tidenden sp. 2085).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Tastesen: Jeg vil gerne indlede med at udtrykke min glæde og tilfredshed med, at vi nu endelig er kommet så langt, at vi både kan gå til ophævelse af de delvis tidsubestemte straffe og gå til en betydelig indskrænkning af den helt tidsubestemte foranstaltning, forvaring.

Jeg har tidligere, det var den 11. februar 1972, på socialdemokratiets vegne tilsluttet mig, at de delvis tidsubestemte straffe som ungdomsfængsel, arbejds- og sikkerhedsforvaring blev afskaffet. I lovforslaget foreslås i øvrigt, at den særlige strafart særfængsel afskaffes, ligesom de særlige foranstaltninger rettet mod kriminelle spiritusmisbrugere ophæves. Jeg kan erklære min tilfredshed med denne udvikling.

I socialdemokratiet har vi den opfattelse, at det, en domstol skal tage stilling til, først og fremmest er spørgsmålet om frihedsberøvelsens længde og ikke så meget spørgsmålet om, i hvilken fængselsinstitution den pågældende skal anbringes. Jeg tror, at kriminalforsorgsstyrelsen bedst vil kunne foretage den visitation, der afgør, i hvilken institution en frihedsberøvet bedst kan anbringes. Formålet må jo her være, at en frihedsberøvet indsættes i den fængselsinstitution, der giver de bedste betingelser for en tilbagevenden til det frie liv uden for fængslet.

Det mest betydningsfulde skridt i det foreliggende lovforslag er vel nok den nye udformning af straffelovens § 70, der klart forhindrer, at de rene berigelseskriminelle eller den gruppe, man kalder vaneforbrydere, fremover kan idømmes tidsubestemt forvaring. Hvor ikke yderst alvorlige sikkerhedshensyn taler imod, må princippet i dansk strafferet være, at enhver frihedsberøvelse er tidsbestemt. Det må være en

[Tastesen]

menneskeret at vide, hvornår en frihedsberøvelse bringes til ophør, og jeg vil derfor tro, at § 70 i fremtiden kun vil blive brugt i ringe omfang. Jeg tror, justitsministeren har fundet frem til den rigtige udformning af forvaringsparagraffen, der efter forslaget kun må bruges, når forvaring er påkrævet til forebyggelse af fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed.

Men selv de mennesker, der dømmes efter denne paragraf, må have en form for retssikkerhed, og jeg kan derfor med tilfredshed tilslutte mig bestemmelsen om bistandsværgen, der skal være den forvaringsdømte behjælpelig med at rejse sag om ændring eller ophør af de idømte foranstaltninger. Bestemmelsen om, at en sag kan genoptages med 6 måneders intervaller, må siges at være en styrkelse af retstilstanden.

Personer, der som følge af indtagelse af alkohol eller andre rusmidler forbigående befandt sig i en tilstand af sindssyge, kan efter forslaget idømmes straf. Denne nye bestemmelse kan komme til anvendelse f. eks. i forbindelse med indtagelse af stoffet LSD, der kan bringe personer i en forbigående tilstand af sindssyge. Man kan med rette spørge, om en person, der under indflydelse af LSD begår et mord, skal fritages for straf. Den nuværende retstilstand, hvor de pågældende anbringes på et sindssygehospital uden at være sindssyge, er efter min opfattelse ikke holdbar.

I den foreslåede § 49, stk. 2, i straffeloven er der en nyskabelse, der kan få stor betydning. I realiteten vil kriminalforsorgsstyrelsen kunne træffe beslutning om, at en frihedsstraf helt eller delvis skal fuldbyrdes på et hospital eller et hjem eller en institution til særlig pleje eller omsorg. En sådan bestemmelse har man i Norge, og jeg tror, at vi med stort udbytte kan anvende denne sanktionsform over for mange af vore frihedsberøvede, ikke mindst mange af de unge stofmisbrugere.

De unge mellem 15 og 17 år, der udviser en særlig hård kriminel adfærd, er et selvstændigt problem, som vi grundigt må drøfte i det forestående udvalgsarbejde. I betænkningen om de strafferetlige særforanstaltninger, der er grundlaget for dette lovforslag, henvises til en forhandling med børne- og ungdomsforsorgen, idet man fra soci-

alstyrelsens side stiller sig afvisende over for i stigende grad at tage sig af dette vanskelige børne- og ungdomsklientel. Man gør bl. a. opmærksom på, at børne- og ungdomsforsorgens foranstaltninger er at betragte som et tilbud, og at anvendelsen af lukkede afdelinger vil virke belastende på børneforsorgen som helhed.

Jeg deler ikke socialstyrelsens opfattelse her. Jeg mener, at det lige så godt kan være børne- og ungdomsforsorgens opgave som kriminalforsorgens opgave at tage sig af de unge mellem 15 og 17 år. Det vil være for belastende for disse unge, at de skal blandes med ældre kriminelle. Det drejer sig om unge, der i deres barndom og opvækst er vandret fra den ene nederlagssituation til den anden, og om unge, der ikke har fået tilfredsstillet behovet for følelsesmæssig kontakt; det drejer sig om unge, der har et udalt behov for en socialpædagogisk bistand og behandling. Så siger man i socialstyrelsen: disse unges problemer kan vi ikke tage os af. Mon ikke man i socialstyrelsen burde tage sin holdning op til fornyet vurdering? Lad mig føje til, at det muligvis vil koste nogle penge, og dem er vi naturligvis forpligtede til at fremskaffe. Vi skal her mærke os, at det jo ikke er omkostningsfrit, når de unge anbringes under kriminalforsorgen.

Til slut et par ord om varetægtsfængslet. Vi må anse det som et klart fremskridt, at der for fremtiden skal ske en klar modregning med det fulde antal dage, en person har været under anholdelse, indlagt til mentalundersøgelse eller varetægtsfængslet, ved dommens endelige fastsættelse af frihedsberøvelsens varighed. Men jeg vil gerne rejse et spørgsmål, som jeg i forbindelse med varetægtsfængsling må anse for at være mindst lige så betydningsfuldt. Den 4. juni 1971 stillede jeg et spørgsmål til daværende justitsminister Thestrup, om han var indstillet på at ændre lov om rettens pleje § 1018 b, således at enhver, der har været fængslet, og som derefter frifindes eller løslades, uden at sagen forfølges til dom, får udbetalt erstatning for formueskade, lidelse og tort. Den daværende justitsministers svar var imødekommende. Han ville på den givne foranledning anmode strafferetsplejeudvalget om i forbindelse med behandlingen af bestemmelserne om anholdelse og fængsling også at tage kap. 93 a i retsplejeloven, der vedrører

[Tastesen]

erstatning for uforskyldt fængsling, op til behandling. Hvornår kan vi vente denne betænkning? Hvornår vil der ske noget på dette område?

Der forekommer stadig væk et meget stort antal sager, hvor mennesker, der har været anholdt og derefter løslades, uden at der falder dom, eller hvor de pågældende frifindes ved retten, ikke får erstatning. Efter en moderne retsopfattelse må dette system siges at være uretfærdigt. Jeg vil derfor spørge justitsministeren, om han vil være i stand til inden for en tidsbestemt frist at fremkomme med et forslag, der fører til ændring af retsplejelovens § 1018 b eller måske hele det kapitel, der vedrører oprejsning i anledning af strafferetlig forfølgning. På dette område må vel gælde princippet, at man hellere må give erstatning til et antal, der måske er skyldige, uden at dette kan bevises, fremfor at unddrage de personer, der er helt uskyldige, erstatning.

Med disse ord vil jeg gerne anbefale lovforslaget som et af flere forslag, der fører frem til en moderne, human kriminalpolitik, og jeg ønsker, det må få en hurtig og velvillig behandling her i folketinget.

Hans Toft: Det forslag, som vi i dag behandler, vedrørende ændringer i den borgerlige straffelov, er blevet kaldt et knæfald for juraen. Når det er givet denne betegnelse, hører det først og fremmest sammen med ophævelsen eller i hvert fald den meget kraftige nedskæring af såvel de delvis tidsbestemte som de helt tidsbestemte foranstaltninger. Det er foranstaltning, hvorom der har stået en meget kraftig diskussion ikke mindst i de seneste år, hvor tendensen også blandt folketingets partier har været den, at de behandlingsmæssige fordele, som den tidsbestemte frihedsberøvelse ofte indebærer, ikke altid kan opveje det psykiske pres, som tidsbestemtheden på den anden side indebærer over for den pågældende lovovertræder.

Allerede i sidste folketingssamling behandlede folketinget en del af de spørgsmål, som indeholdes i regeringens forslag, nemlig spørgsmålet om ophævelse af de delvis tidsbestemte foranstaltninger: arbejdshus, sikkerhedsforvaring og ungdomsfængsel. Også det konservative folkeparti anbefalede

dengang, at man afventede den undersøgelse, som nu foreligger fra straffelovrådet. Men vi gav allerede dengang udtryk for vor principielle holdning, at vi gerne ville medvirke til i så vid udstrækning, som det er muligt, at afskaffe disse tidsbestemte straffe.

Det udgangspunkt, som man havde, da man vedtog disse bestemmelser i straffeloven i 1930, var, at man ville opnå bedre resultater i behandlingen, når det ikke i forvejen var bestemt, hvor længe den pågældende skulle opholde sig i fængselsinstitutionen. Nu synes man ikke at have opnået disse bedre behandlingsresultater, tværtimod synes noget måske at pege på, at det specielt er inden for de grupper, der har været idømt de tidsbestemte reaktioner, tilbagefaldet har været størst. Om dette skyldes de tidsbestemte straffe, må vel i mange tilfælde stå hen i det uvisse, men en kendsgerning er det i hvert fald, at den tidsbestemte straf er en urimelig belastning over for de indsatte, en psykisk belastning, som også det konservative folkeparti finder stridende mod samfundets humanitetsideer.

På den anden side er der dog grund til at fastslå, at der i de tidsbestemte straffe ikke alene ligger et hensyn til de mennesker, som idømmes disse foranstaltninger; der er også et hensyn at tage til retssikkerheden i samfundet. Vi må gøre os klart, at der ofte er tale om endog meget farlige lovovertrædere — her tænker jeg naturligvis først og fremmest på dem, der er idømt sikkerhedsforvaring og også den såkaldte psykopatforvaring. Der er et selvfølgeligt hensyn at tage til befolkningen i øvrigt, et retssikkerhedshensyn, som ikke kan tilsidesættes, uanset hvilken velvillig indstilling man kan have over for dem, som idømmes disse straffe.

Men dette betyder jo ikke, at vi ikke kan ophæve en meget væsentlig del af de tidsbestemte straffe og dermed også følge de principper, som ligger i det foreliggende lovforslag.

For så vidt angår sikkerhedsforvaring og arbejdshus, kan vi give vor tilslutning til forslaget. Der er tale om sanktioner, som kun anvendes i et meget begrænset omfang, og om et klientel, som for langt den største dels vedkommende vil kunne idømmes en tidsbestemt straf. Den eneste undtagelse vil være de særlig farlige, som er idømt sikker-

[Hans Toff.]

hedsforvaringen, men disse vil jo også efter lovforslaget bestemmelser kunne idømmes forvaringsanstalt efter de nye regler.

Med hensyn til ungdomsfængsel vil jeg gerne sige, at vi i det konservative folkeparti kan erklære os principielt enige i, at de unge kriminelle problemer ikke bedst finder deres løsning gennem den delvis tidsbestemte sanktion ungdomsfængsel. Vi må prøve at finde andre behandlingsformer, som kan sættes i stedet. Men her melder problemerne sig jo, ikke mindst over for de helt unge lovovertrædere, de 15—18-årige, som også hr. Tastesen var inde på. Jeg mener, vi må drøfte disse problemer nærmere under udvalgsarbejdet, ikke mindst på baggrund af de forskellige udtalelser, der er fremsat i straffelovrådets betænkning om de strafferetlige særforanstaltninger.

Det er jo ikke ligefrem entydige synspunkter, der anlægges over for ungdomsfængslets fremtid. Selv om lederne af de tre ungdomsfængsler nu enstemmigt går ind for, at man afskaffer denne sanktion — hvilke udtalelser jeg forstår også ministeren har lagt overordentlig stor vægt på med henblik på fremsættelsen af dette forslag — så anerkender lederne dog også, at der en lang årække er opnået gode resultater i kraft af kombinationen af intensiv indsats og den ubestemte tid. Man fremhæver på den anden side, at der blandt ungdomsfængslets klientel har kunnet konstateres en stigende uvilje mod tidsbestemtheden og den forlængede frihedsberøvelse set i forhold til den tidsbestemte straf, og at der findes et stigende antal indsatte af passive 20-årige, for hvem behandlingsforsøg ikke har nogen effekt. Disse forhold er bl. a. årsag til, at man nu anbefaler sanktionen ophævet.

Vi vil ikke stille os afvisende over for disse argumenter, men vi må på den anden side også lægge vægt på de udtalelser, der er fremkommet bl. a. fra fængselsnævnet og fra retslægerrådet, som ikke kan anbefale en ophævelse af ungdomsfængslet, fordi man mener, at der ikke mindst blandt de helt unge under 18 år vil være tale om et klientel, der er uegnet til afsoning i de almindelige fængsler, og at vi derfor ville være ilde stillet, hvis man ophævede ungdomsfængslet. Vi finder, at disse argumenter, som er frem-

sat her, må danne baggrund for en nærmere overvejelse.

At der er behov herfor, vidner også udtalelsen fra ledelsen i børne- og ungdomsforsorgen om, idet man her klart udtrykker, at en afskaffelse af ungdomsfængslet ikke kan forventes at føre til, at børne- og ungdomsforsorgen vil kunne påtage sig ansvaret for flere af de helt unge, end man hidtil har gjort.

Men lad os overveje disse udtalelser og til lige med dem de forskellige synspunkter, der er givet udtryk for fra straffelovrådets side. En idé, som man måske kunne overveje i denne henseende, var, at man lod folketingets retsudvalg tage på en besigtigelsestur, hvor vi i de tre ungdomsfængsler kunne diskutere problemerne ikke blot med lederne af disse fængsler, men også med de indsatte.

Om de øvrige punkter i lovforslaget kan jeg sige, at vi med hensyn til de særlige retsfølger over for de kriminelle spiritusmisbrugere stiller os positivt over for, at man ophæver de bestemmelser, som i øjeblikket er gældende. Der er tale om helbredelsesforanstaltninger, som åbenbart ikke længere tillægges nogen særlig værdi fra lægelig side. Det rigtige i dag må være, at man i stedet søger at løse disse problemer uden for kriminalforsorgen, inden for den almindelige lægelige og sociale alkoholforsorg.

I denne forbindelse finder jeg det dog vigtigt samtidig at understrege, at vi må være meget opmærksom på denne gren af vor forsorg. Der er tale om en gruppe i samfundet, som man har været tilbøjelig til mange gange at skyde lidt til side i den offentlige debat til fordel for de problemer, der melder sig f. eks. i forbindelse med samfundets narkotikamisbrugere. Jeg mener, der er grund til at fastslå, at alkoholproblemet — ikke alene de kriminelle, men også problemet generelt — er af en størrelsesorden, som må have vor største opmærksomhed.

Vi kan tilslutte os, at den særlige strafart særforanstaltning ophæves, og ligeledes, at der sker indskrænkninger i den helt tidsbestemte retsfølge forvaring. Jeg vil dog i denne forbindelse gerne understrege, at vi heller ikke ønsker at gå videre, end forslaget indebærer. Selv om vi endog over for de værste forbrydere må sikre, at de ikke er retsløse og undergivet vilkårlighed, må vi på den anden

[Hans Toff.]

side understrege det hensyn, som må tages til retssikkerheden i almindelighed i befolkningen. De lovovertrædere, som i dag idømmes forvaringsanstalt, er for en stor dels vedkommende endog meget farlige kriminelle, og vi finder det derfor under alle omstændigheder rigtigt at opretholde denne sanktionsform, men erklærer os indforstået med, at der sker begrænsninger i forvarings-sanktionens anvendelse, således at en stor del af de psykisk abnorme ikke kan idømmes forvaring, og således at der sker begrænsninger med hensyn til berigelsesforbrydere. Om det så er den rigtige afgrænsning, man har fundet frem til i forslaget, ja, det mener jeg også vi må tage op til nærmere overvejelse i udvalgsarbejdet.

Med hensyn til de foreslåede ændringer i straffrihedsbestemmelserne i straffelovens § 16 og § 17 kan man vel sige, at de sådan set i hvert fald delvis er en følge af ophævelsen af de tidsbestemte straffe, først og fremmest forvaringen. Også her skal jeg sige, at vi stiller os positivt over for, at man fjerner tilregnelighedskriteriet og går over til den rent lægelige konklusion, om der foreligger sindssygdом eller ej og dermed mulighed for frihedsstraf. Retspraksis har vist, at der ikke herved vil ske de store ændringer i forhold til den praksis, der allerede er gældende; men også dette problem mener jeg vi må drøfte i udvalget, herunder om man skal anvende den samme fakultative regel over for sindssygdом som med hensyn til sygdомme, der må sidestilles med sindssygdом.

Med hensyn til kriteriet „egnet til påvirkning ved straf“ kan vi ligeledes tilslutte os den ændrede bestemmelse. Det er et kriterium, som gennem tiderne har givet anledning til megen kritik og megen diskussion, og der sker jo ikke de store realitetsændringer, bortset fra at der nu ikke længere vil være mulighed for at idømme særængsel og desuden heller ikke vil være mulighed for at idømme forvaringsanstalt over for denne store gruppe, og det hilser vi med tilfredshed.

De nye regler om sindssygdом på grund af beruselse og bødebestemmelserne samt de nye bestemmelser om varetægt kan jeg også give vor principielle støtte.

Et enkelt punkt må jeg lige påpege til

sidst af de øvrige ændringer, nemlig reglerne om bortfald af straf. Man har måske taget munden lidt for fuld i og med, at man nu ønsker også at kunne lade straffen bortfalde i tilfælde, hvor der har været tale om fængselsstraf, i modsætning til tidligere, hvor der kun har været tale om bøde eller hæfte.

Vi kan altså give vort tilsagn om et meget grundigt udvalgsarbejde, men jeg kan i denne forbindelse ikke undlade at påpege, at dette grundige udvalgsarbejde efter min mening måske ikke kan afsluttes til det tidspunkt, som ministeren har fundet hensigtsmæssigt. Jeg ser, at loven skal træde i kraft den 1. april 1973. Jeg vil dog gerne gøre opmærksom på, at der er tale om et meget stort arbejde, der forestår i folketingets retsudvalg, og det er ikke et lovforslag, man blot kan haste igennem. Der er mange andre sager i retsudvalget. 2 måneder, det tror jeg ikke man kan finde rimeligt til drøftelse af så stort et problemkompleks, som der her er tale om.

Nathalie Lind: Den 11. februar sidste år behandlede vi her i tinget et radikalt forslag om ændring af borgerlig straffelov. Jeg er tilfreds med, at vi, som jeg også dengang gav udtryk for, har afventet straffelovrådets betænkning. For en 10-14 dage siden er denne omdelt her i tinget, men jeg må beklage over for justitsministeren, at der kun gives tinget så kort tid til at sætte sig ind i denne digre betænkning. Den er afgivet i oktober måned 1972, og jeg er klar over, at det tager tid at få betænkninger trykt, men jeg ville nu have fundet det mere rimeligt og mere hensynsfuldt over for folketinget, om ministeren, i hvert fald til retsudvalget eller subsidiært til ordførerne fra den tidligere behandling af disse emner, havde sendt et eksemplar af betænkningen, der er på op mod 400 sider, samtidig med at lovforslaget blev fremsat den 18. december 1972. Et vist antal eksemplarer af betænkningen må have været mangfoldiggjort, før den gik i trykken.

Betænkningen er så alsidig og indholdsrig, at det er beklageligt, at det før førstebehandling af tidsmæssige grunde kun har været muligt at foretage en forhastet gennemlæsning. Men alligevel har gennemlæsningen hos mig efterladt det indtryk, specielt vedrørende spørgsmålet om ungdoms-

[Nathalie Lind.]

fængsel, at en nærmere fordybning i denne problematik er nødvendig, herunder en stillingtagen til, hvilke alternativer man kan anvise til ungdomsfængslet, før vi endeligt tager stilling til, om vi skal afskaffe denne form for sanktion.

Jeg skal vende tilbage til dette. Jeg skal nu kort sige, på hvilke punkter jeg på mit partis vegne kan tiltræde ministerens lovforslag.

Vi er enige i, at vi skal afskaffe arbejds- hus og sikkerhedsforvaring.

Straffelovens § 70 om forvaring foreslås jo ophævet og erstattet af en ny sanktions- form, som bemærkelsesværdigt nok også hedder forvaring, men som har et andet indhold. Jeg ved ikke, om det gør det nemmere for dem, der skal arbejde med det i praksis og skal forstå det, men man er altså endt med dette udtryk. Vi er enige i den udformning, paragraffen her har fået, med den bemærkning, at vi i udvalget gerne nærmere vil have undersøgt, hvordan mulighederne vil være i praksis for at konstatere, om og hvornår der foreligger den i paragraffen omtalte nærliggende fare for andres liv eller helbred på grund af gerningsmandens forhold.

Vi er også enige i den fuldstændige afkortning for anholdelse, varetægtsfængsel eller indlæggelse til mentalundersøgelse, og med hensyn til de særlige retsfølger over for kriminelle spiritusmisbrugere er vi også enige i, at disse ophæves. Men jeg vil gerne stille det spørgsmål: hvilke tanker har regeringen gjort sig med hensyn til det, som retslægerådet anbefaler i betænkningen, at der oprettes beskyttede pensionater af særlig struktur? Vi ved jo, at mange fra arbejds- hus i virkeligheden udgør et klientel, der i høj grad er alkoholskadet, og her kunne den slags pensionater være et rimeligt alternativ.

Med hensyn til straffelovens §§ 16-18 om de psykisk abnorme lovovertrædere har ministeren tilsluttet sig retslægerådets opfattelse af, at der nu er en sådan fasthed i afgrænsningen, at vi kan bygge på et rent medicinsk eller psykiatrisk kriterium. Jeg tror, at vi i udvalget skal se nærmere på dette, og jeg har også vedrørende den fore-

slåede formulering af straffelovens § 17 ting, som jeg vil vende tilbage til under udvalgs- behandlingen.

Forslaget indeholder også bestemmelser om — hvis ungdomsfængslet nedlægges — at de indsatte fra samtlige fængselsafdelinger ikke blot som i dag skal kunne færdes uden for anstalten med henblik på arbejde eller på uddannelse, men at de også skal kunne tage ophold uden for anstalten. Det giver mig anledning til at spørge ministeren, hvordan han stiller sig til de udtalelser, der har været fremme i pressen i de sidste dage, bl. a. fra politimester Axel Sørensen på politimesterforeningens vegne, om, at politiet ønskede at blive inddraget i overvejelserne om udgangstilladelser eller orlov fra fængslerne. Jeg tænker ikke så meget på den specielle sag, der har været rejst fra Odense med den indsatte, der kørte hyrevogn, jeg tænker på det helt generelle spørgsmål: poli- tiets stilling i forbindelse med udgangstilladelser.

Tilbage bliver det spørgsmål, som jo har delt straffelovrådet i et flertal og et mindretal: spørgsmålet om opretholdelse af ungdomsfængslet. Der sidder i ungdomsfængsel ca. 200 unge lovovertrædere, og det, der springer i øjnene her, er jo, at det er unge, der for det første for størstedelens vedkom- mende har haft en dårlig opvækst, vanske- lige familieforhold, og for det andet — og til dels også betinget heraf — at det for flertal- lets vedkommende er psykisk umodne unge, hvorfor behandlingen af dem er en vanskelig opgave, som må få en udpræget individuel karakter. I betænkningen er det anført, at man har foretaget en undersøgelse af, hvilke behandlings- og uddannelsesmuligheder vi i dag kan give de unge i ungdomsfængsler, og her viser det sig jo, at man i højere grad kan fremsætte tilbud om uddannelse her; for ungdomsfængslerne var det 48 pct. i mod- sætning f. eks. til statsfængslet i Nr. Snede, hvor det kun var 20 pct. af de indsatte, der havde adgang til uddannelse.

Jeg indrømmer, at der i den offentlige debat er rejst og vel også er en massiv uvilje mod ungdomsfængsel, fordi det er en tidsu- bestemt sanktion. Det kan idømmes med en varighed fra 1 til 3 år, men i praksis er for- holdet jo det, at løsladelse sker efter ét år eller inden for de følgende 3 måneder, og det

[Nathalie Lind.]

er altså inden for dette begrænsede tidsinterval, tidsubestemtheden viser sig.

Med hensyn til modviljen mod ungdomsfængsel indrømmer jeg, at jeg har også selv delvis ligget under for denne opfattelse, gør det måske også til en vis grad endnu, men alligevel må jeg stille det spørgsmål — efter at jeg har set oplysningerne i betænkningen — om modviljen er helt berettiget, og i forbindelse hermed: hvilket alternativ, hvilke andre muligheder har vi at tilbyde disse unge kriminelle?

Jeg skal ikke trætte med at nævne, at en af påstandene går længere ind på spørgsmålet om, hvorvidt ungdomsfængslet virker. Man har jo påstået, at der var flere fra ungdomsfængsel end fra andre fængsler, der begik forbrydelser igen, men det fremgår jo af betænkningen her, at det kommer an på, hvordan man sammenligner, og fængselsnævnet kommer i hvert fald til den opfattelse, at det vist er tvivlsomt, om der er nogen væsentlig forskel på recidivet for almindelige fanger og ungdomsfængselsfanger.

Det centrale spørgsmål er: vil det være muligt at gennemføre et rationelt behandlingsarbejde over for unge lovovertrædere under en tidsbestemt straf? Vil det være muligt at give dem de samme oplærings- og uddannelsesmuligheder og den samme karaktermæssige påvirkning? Det er disse spørgsmål, som har delt straffelovrådet i flertal og mindretal. Mindretallet er jo fængselsnævnet, og det er støttet af retslægerådet. Flertallet er i øvrigt ikke mere sikkert i sin sag, end at man i betænkningen nævner, at spørgsmålet om, hvorvidt tidsubestemt ungdomsfængsel bør afskaffes, må give anledning til nogen tvivl, og der er vel i udvalget enighed om at anbefale, at man også efter en eventuel afskaffelse af ungdomsfængsel opretholder en anstalts- og sorteringsordning, som udnytter mulighederne for en fuldbyrdelsesform, der egner sig særligt for ungdomsfængselsklientel. Det er på side 130 i betænkningen, jeg har fundet dette.

Endelig er der det helt særlige problem, som de unge mellem 15 og 18 år udgør. Her er man i straffelovrådet enig om, at trods den afvisning, som socialstyrelsen kategorisk har givet, idet den har sagt, at det er umuligt for børne- og ungdomsforsorgen at påtage sig forsorgen for denne gruppe, så går man ud fra, at nye overvejelser vedrørende denne forsorgs muligheder over for de unge under 18 år vil melde sig med nødvendighed, såfremt ungdomsfængslet afskaffes, og det kan jeg være helt enig i. Men jeg må også have lov at spørge: hvilke overvejelser har regeringen gjort sig? Ministeren skriver blot i fremsættelsestalen, at man er klar over, at børne- og ungdomsforsorgen ikke ser sig i stand til at tage sig af alle disse unge mellem 15 og 18 år, men hvad er der så mere sket? Hvilke forhandlinger har ministeren haft med socialministeren, og hvad skal der rent konkret ske med de kriminelle unge mellem 15 og 18 år, som efter den 1. januar 1973 bliver dømt til en straf, som i dag ville svare til ungdomsfængsel?

Jeg må i øvrigt i fortsættelse af det, hr. Hans Toft sagde, sige, at selv om jeg gerne ser en hurtig gennemførelse af dette lovforslag, så kan jeg alligevel ikke forestille mig, at retsudvalget vil være i stand til i løbet af 5-6 uger at færdigbehandle det — også i betragtning af det andet stof, man er i gang med.

Vi vil fra venstres side deltage i udvalgsarbejdet med en positiv vilje til at nå frem til en helhedsvurdering af disse spørgsmål. Vi vil medvirke til en kriminalreform, hvor vi indskrænker de tidsubestemte sanktioner og lægger større vægt på efterforsorgen, men indtil videre sætter vi og må sætte et spørgsmålstegn ved, om ophævelse af ungdomsfængsel er det rigtige.

Valbak: Jeg vil gerne med det samme sige, at vi i mit parti er enige i forslagetets hovedsigte, men jeg må også tilføje, at vi naturligvis må lade udvalgsarbejdet afgøre, om vi kan tiltræde alle enkeltheder eller må begrænse os til de allerfleste.

[Valbak.]

Straffelovrådets betænkning er jo ganske tyk. Vi har ikke haft den i hænde ret længe — flere har været inde på det — og jeg kan heller ikke prale af, at jeg endnu har tygget mig igennem synspunkterne bag alle enkeltforslagene.

Ministeren omtaler selv i sin fremsættelse, at vi sidste år tog hul på spørgsmålet om særforanstaltningerne, nemlig gennem det radikale forslag om de delvis tidsbestemte sanktioner ophævelse. Dette forslag fik dengang almindelig sympati fra alle sider. Det blev ganske vist ikke gennemført. Regeringen ønskede at tage stilling til disse sanktioner i den større sammenhæng, som det nu foreliggende lovforslag er udtryk for.

Folketingsudvalget fik dengang den forventning, at regeringens forslag ville komme så betids, at vedtagelse kunne ske inden udgangen af året 1972. Jeg siger det ikke for at ville bebrejde ministeren dette forhold, heller ikke at rive ham det i næsen, for ved at se på det nu foreliggende forslag og dets ikke så få enkeltdele, ved at se på den digre betænkning, som har dannet grundlag, ved at se på færdiggørelsestidspunktet for betænkningen bliver jeg klar over, at fremsættelsen naturligvis ikke kunne ske før, når man altså ønskede at tage det større katalog af problemer ind i samme forslag. Nej, når jeg erindrer ministeren om letsindigheden, hvis jeg må bruge det udtryk, så er det for at bruge den konstruktivt: den bør føre til, at alle gode kræfter forpligter sig til at sikre i hvert fald denne del af forslagets gennemførelse i denne samling. De, der sidder ude i arbejdet, har nemlig fået en berettiget forventning om det.

Hermed er naturligvis ikke sagt ét ord om, at resten af ministerens forslag ikke også bør få samme skæbne.

Jeg har bemærket mig, at der er afgivet mindretalsudtalelse til fordel for bevarelse af den delvis tidsbestemte sanktion ungdomsfængsel. Andre ordførere har sagt noget om det, det vil jeg også gøre. Jeg har med interesse læst mindretallets synspunkter; de har vægt, det vil jeg også godt tilføje. Tilbage står imidlertid her som i de fleste andre af den slags menneskelige forhold, at der er argumenter i begge retninger; det bliver der ved med at være, og det bliver ved

med at være et skøn, hvad man lægger mest vægt på. Er de kvaliteter, man giver afkald på ved at opgive den delvise tidsbestemthed, mere værd, eller er de mindre værd end de kvaliteter, som tidsbestemtheden byder på? Foruden det principielle var den afgørende domstol for os sidste år markens folk, og jeg må sige til hr. Hans Toft, at hvis han vil søge til markens folk, er det at gå en omvej at rejse ud til dem; de har markeret sig klart og utvetydigt.

Vel, vi står på det standpunkt, vi stod på dengang; vi vedstår denne del af forslaget.

Vi har med interesse noteret os de foreslåede bestemmelser omkring lovovertrædelser begået af åndssvage og af personer i tilstand af sindssygdom. Dele af forslaget føler vi os helt umiddelbart tiltalt af, det gælder f. eks. bestemmelsen om, at en sag kan afgøres med bøde, hvor en sindssyg eller en åndssvag begår mindre forseelser. Vi mener, det er værd at prøve effekten af den, synes jeg, humane form for advarsel også over for denne gruppe af personer.

På et enkelt område er vi endnu noget usikre, men ikke afvisende; det gælder spørgsmålet om at bygge en regel om strafrihed op på et rent psykiatrisk kriterium. Det er et principielt dybtgående spørgsmål, selv om det måske ikke i praksis har den store betydning; vi ønsker at drøfte dette spørgsmål nærmere i udvalget.

Vi har længe ment, at forholdene vedrørende varetægtsfængsling burde ændres i humaniserende retning; derfor kan vi også tiltræde forslaget om, at varetægtsfængsling altid skal godskrives i afsoningstiden.

Den mest omfattende diskussion vil jeg dog nok tro kommer til at ligge omkring forvaringsforslaget, i hvert fald hvis jeg skal tage udgangspunkt i diskussionerne sidste år, for da var stillingen her i salen jo en noget anden end den, der har vist sig i dag. Det er tungtvejende, at ministeren i det spørgsmål har den samlede sagkundskab bag sig om sit forslag, der begrænser anvendelsen af forvaring til personer, der har begået grove forbrydelser, og som tillige er farlige.

Straffelovrådet har anbefalet denne grad af opretholdelse, kan vi vist sige; retslægerrådet anbefaler, overlægerne Sachs og Stürup, som ellers er principielt uenige om forva-

[Valbak.]

ringsinstituttets tidsubestemthed, anbefaler også tidsubestemthed for denne særlige kategori af lovovertrædere.

Det må understreges, at det afgørende ved forslaget er, at forvaringssanktionen afskaffes for alle andre end grove, farlige forbrydere. Jeg synes, det er vigtigt at holde fast ved, at tidsubestemtheden ophæves for de fleste, de ikke-farlige. Vi kan anbefale denne ophævelse.

Det tilbagestående spørgsmål er da, om man principielt bør opretholde forvaringen for de farlige, eller om man bør afskaffe den. Må jeg først sige, at vi vel snart må til at se på det spørgsmål i lyset af begrebet livsvarigt fængsel. Livsvarigt fængsel er jo i virkeligheden en tidsubestemt sanktion. Nu kan vi vel, går jeg ud fra, ikke i denne omgang komme til at løse forvaringsspørgsmålet i lyset af den bredere sammenhæng; dette taler vistnok for at følge ministeren i forslaget i denne omgang og standse op dér, hvor han har gjort det. Jeg må dog tilføje, at vel må man være indforstået med, at grove forbrydere af den i forslaget beskrevne art ikke løslades, hvis de på løsladelsestidspunktet vitterlig frembyder en nærliggende fare for andre. Men problemet er: i hvor høj grad kan man tage udgangspunkt i farlighedskriteriet på domstidspunktet? Hvem kan med sikkerhed sige på det tidspunkt, at pågældende vil udgøre en fare om 10, 15 eller 20 år? Det kan ingen, for der findes mig bekendt ingen undersøgelser, som siger noget om det. De manglende undersøgelser kunne kun indtil videre.

Måske kunne man tænke sig et hensigtsmæssigt kompromis imellem tidsbestemthed og tidsubestemthed allerede nu, f. eks. sådan at den konkrete forbrydelse bedømmes på principielt normal måde med den tilføjelse, at det i de særlige tilfælde fremgår af dommen, at der inden udløbet af ordinær sanktionstid tages stilling til, om tilbageholdelse på farlighedskriteriet skal finde sted. Vi vil i hvert fald gerne i udvalget have lejlighed til en fordomsfri drøftelse også på dette grundlag.

Jeg har allerede indledt med at antyde positiv behandling af alle forslagene; det gentager jeg gerne.

Ruth Olsen: I bemærkningerne til lovforslaget tales om frihedsstraffens risiko for psykiske skadevirkninger. At frihedsberøvelse er en hård psykisk belastning, især når man ikke ved for hvor længe, er forhåbentlig ingen uvidende om. Det ville da være hyklerisk at bilde sig andet ind; at straffe er at gøre fortræd, mere eller mindre. Derfor forekommer det mig at være en stor misforståelse og i strid med al logik at blande to så uforenelige ting som behandling og indespærring sammen. Med behandlingsideologien har man så at sige forsøgt at gøre de sociale afvigere bedre egnede til at leve i dette samfund ved at tilføre dem endnu flere psykiske skadevirkninger, end hvad de i forvejen måtte have.

Når jeg nævner dilemmaet mellem straf og behandling her, skyldes det, at de tidsbestemte straffe har været nær tilknyttet behandlingstanken. Usikkerheden med hensyn til varigheden af en behandling har været brugt som argument, ja, man har sågar brugt forklaringer som den med fangeres større samarbejdsvilje, hvis løsladelse alene afhang af behandlerens velvilje. Om den form for spytslikkeri og føjelig underkastelse, som herved blev fremmet, gør bedre egnet til at leve i dette samfund, må hver især selv afgøre, men tidsubestemt straf kan i hvert fald betegnes som en tilstand af faktisk retsløshed for de pågældende fanger.

Derfor kan vi selvfølgelig glæde os over, at vi nu kan begynde en afskaffelse af en del af de tidsbestemte straffe, men vi er utilfredse med, at man ikke har villet fjerne dem alle. Også livsvarigt fængsel er en tidsubestemt straf. I socialdemokratiets retsreformvalg har man ønsket den afskaffet og en øverste grænse på 12 år fastsat. Den ændring har regeringen ikke taget med i sit lovforslag, men et ændringsforslag herom kan vi så formode det vil være muligt at få vedtaget med socialdemokratiets og SF's stemmer i hvert fald. Skulle det ikke være muligt, kunne man eventuelt lade muligheden for at gå op til de 16 år stå åben med et udtrykkeligt krav om, at den, der har afsonet 12 års fængsel, kun kan tilbageholdes, hvis han på det tidspunkt stadig udgør en betydelig fare for andres liv, legeme og helbred, og kun for ét år ad gangen — og bevisbyrden er selvfølgelig anklagemyndighedens.

[Ruth Olsen.]

Vi kan ikke acceptere, at en del af den tidsbestemte forvaring bibeholdes. Med de vide strafferammer, som straffeloven i øvrigt giver, er det slet ikke nødvendigt. § 70 bør helt udgå. Dens opskrift på, hvem der er farlig, er særdeles uafgrænset; vilkårligheder vil uvægerlig opstå, især fordi trusler alene kan begrunde en sådan sanktion. Udtrykket „nærliggende fare for andres frihed“ forekommer mig meget diffust. Er der tale om fysisk eller psykisk frihed? Ja, hvordan afgrænses dette begreb overhovedet?

Nu har begrebet frihed i denne sammenhæng nok en eller anden snæver juridisk fortolkning, men for mig såvel som for de fleste ikke-jurister, dvs. alle dem, som helst også skal forstå denne lov, har begrebet en betydning, der gør overtrædelse af en sådan paragraf til daglige foreteelser. Er den i grunden relevant? Skyldes den ikke blot en kritikløs overtagelse af en formulering fra K. K. Steinckes interneringslov fra 1925, den, som vi jo med denne § 70 faktisk går tilbage til? For hvem er farlig? Hvor sikkert kan man bedømme det på domfældelsestidspunktet, en problematik, som også den radikale ordfører var inde på? Var det ikke mere betryggende — og fanger har som bekendt også krav på lidt retsbeskyttelse — om man havde haft den regel, jeg talte om før, at man efter højst 12 år på ny skulle føre retssag for yderligere tilbageholdelse? Bedømmelsen af en persons eventuelle fremtidige farlighed var i hvert fald lidt mere sikker på løsladelsestidspunktet.

En anden betænkelighed ved den foreslåede § 70 er den fare for misbrug, den kan give anledning til i tider med andre retstilstande end dem, vi har i dag. Men det er immervæk en slags fremskridt, at vi nu erkender, at det drejer sig om opbevaring og ikke behandling, at det ikke er hensynet til den kriminelle, men til det øvrige samfund, der fører til, at man spærrer ham inde på ubestemt tid. Det letter diskussionen om de rette mål og midler, når man kalder tingene ved deres rette navne. Når vi ikke sænker et tågeslør i form af pæne omskrivninger ned over vor sociale samvittighed, var det måske muligt at vende blikket lidt mere mod de kriminalitetsskabende forhold i samfundet og sætte alvorligt ind på forebyggelse.

Lovforslagets del om fradrag for vare-

tægtsfængsling kan vi selvfølgelig tilslutte os, men problemerne omkring varetægtsfængsling i det hele taget synes jeg presser sig på. Hvornår kommer ministerens bebudede forslag om det problem?

Men altså: principiel tilslutning fra vor side, og så håber vi, der bliver mulighed for at få de skitserede ændringsforslag igennem.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Jeg er på ny i den lykkelige situation, at jeg kan sige tak til alle ordførere for principiel tilslutning; nogle gav den med større varme end andre, men det drejer sig om ting, vi nok får afklaret under lovforslagets behandling i udvalg.

Må jeg straks bekende, at det er et stort lovforslag, som nok ikke når at blive færdigbehandlet i retsudvalget inden den ikrafttrædelsesfrist, som lovforslaget indeholder. Jeg kan også godt bekende, at jeg måske burde have sendt denne 2 bind store betænkning på ca. 400 sider ud som julelæsning til folketinget, men jeg vurderede situationen sådan, at ikke mange netop var i humør til at gå i gang med betænkningen på det tidspunkt. Nu skriver vi altså efter mit ur den 31. januar, og den kom frem for 14 dage siden. En del af den resterende del af januar var juleferie. Jeg kunne være kommet med den før, og vi burde måske også være kommet med den. Vi fik den nemlig først fra trykkeriet lige før jul, og før kunne vi altså ikke have sendt den ud.

Jeg vil straks besvare det spørgsmål, som hr. Tastesen rettede til mig om, hvornår der kan ventes forslag frem for folketinget om ændrede regler om erstatning for uberettiget anholdelse og fængsling. Herom kan jeg sige, at der som nævnt af hr. Tastesen er et udvalg, der behandler spørgsmålet om anholdelse og fængsling, altså selve reglerne, og vi venter en betænkning fra dette udvalg i maj-juni i år. Jeg ved, at udvalget, så snart denne betænkning er afgivet, vil gå i gang med det næste spørgsmål, altså erstatningsspørgsmålet.

Hvis alt går, som vi håber, skulle der altså i hvert fald være en mulighed for at komme med et forslag i næste samling. Men jeg kan jo ikke her afgive et løfte, fordi det ikke er mig, der er herre over, hvornår det sagkyndige udvalg vil komme med en betænkning.

[Justitsministeren.]

Flere af ordførerne har været inde på spørgsmålet om, hvad vi gør ved de 15-17-årige, efter at socialstyrelsen har sagt, at dem kan de ikke tage sig af, det magter de ikke. Vi ved jo, at de er uegnede — og det synspunkt er jeg enig i — til anbringelse i almindelige fængsler. Jeg er meget glad for, at der her er kommet bemærkninger om, at det må være socialstyrelsens pligt at tage sig af de unge på 15-17-18 år. Det er ikke en pligt, som socialstyrelsen kan afvise, og jeg vil gerne understrege, at sådan bør det være. Men skulle socialstyrelsen nægte det, og skulle det ikke være muligt at overtale den dertil, må det vel være — anderledes kan det vel ikke være — Dansk Forsorgsselskabs opgave at tage sig af de mennesker, det drejer sig om. I værste fald må de altså anbringes i særlige anstalter og helst ikke sammen med ældre indsatte, for det tror jeg ikke er en gavnlig foranstaltning — og ikke egnet til at bringe dem tilbage til en fornuftigere tilværelse.

Hr. Hans Toft pegede med rette på, at de tidsubestemte straffe, som vi indførte med straffeloven af 1930, ikke har opfyldt de forventninger, man dengang nærrede til dem.

Fru Nathalie Lind var inde på de tidsubestemte straffe i forbindelse især med den form, vi kalder ungdomsfængsel, og satte et spørgsmålstejn ved, om det nu også var helt rigtigt totalt at afskaffe dette. Fru Nathalie Lind pegede med rette på, at der er uenighed i straffelovrådet om, hvorvidt denne form for tidsubestemt straf helt skal afskaffes. Jeg synes, det er noget, som er overvejelser værd, men det er nu min klare opfattelse, at vi bør finde en anden form. For selve det, at den er tidsubestemt, har efter vores opfattelse i justitsministeriet den kedelige effekt, at det er til skade for de pågældende, at de med andre ord er mindre egnede til at føres over i en lovlydig tilværelse efter tidsubestemt straf, end de var før. Vi har ikke de allerbedste erfaringer med hensyn til recidiv fra den kategori af fanger.

Hr. Hans Toft spurgte, om ikke retsudvalget burde have mulighed for at gøre besigtigelser på de anstalter, hvor de tidsubestemte straffe hidtil har været afsonet, specielt også ungdomsfængsler. Det vil jeg da gerne medvirke til, men jeg må måske have

lov til at pege på, også i forbindelse med klagerne over, at det ikke er muligt at få dette arbejde gjort færdigt inden 1. april — hvad jeg altså er enig i — at det er vigtigere at gøre alt det arbejdsstof, som jeg har dynget på retsudvalgets bord, færdigt. Når det er færdigt, tror jeg, tiden er inde til at se på fængslerne.

Nu kan man selvfølgelig indvende, at det var mere logisk at se på dem, før vi gjorde dette lovforslag færdigt. Men vi kunne jo eventuelt, når resten af det store arbejde, som ligger foran retsudvalget, nærmer sig sin afslutning, med undtagelse af dette forslag, tage på rundtur, og jeg vil meget gerne være vært for retsudvalget ved en sådan rejse, som jeg tror kan være til stor nytte for den videre behandling af forslaget.

Fru Nathalie Lind stillede det spørgsmål, hvilke tanker vi har gjort os med hensyn til de særlige pensionater for alkoholmisbrugere. Vi ved, at sådanne findes, men de sorterer jo under indenrigsministeriet, og jeg vil anse det for rimeligt, om man med indenrigsministeren eller indenrigsministeriet drøfter mulighederne for at gøre disse pensionater egnede til også i højere grad, end det nu er tilfældet, at modtage kriminelle alkoholmisbrugere.

Fru Nathalie Lind rejste også spørgsmålet om politiets stilling over for dem, der har udgangstilladelse. Jeg kan ikke sige andet, end at det vel ikke er muligt at etablere et system med udgang, uden at der er risiko for, at de indsatte under udgangen begår kriminelle handlinger. Det er vel noget, som politiet må tage som en forøgelse af de i forvejen store byrder, politiet har. Til gengæld må vi så dels forøge politistyrken i det omfang, som det nu bevillingsmæssigt er muligt, dels aflaste den for byrder, som lige så godt kan bæres af andre end politiet.

Nu kommer jeg til hr. Valbak. Hr. Valbak og jeg har før drøftet kriminalpolitik, og som tidligere kan jeg ved denne lejlighed konstatere, at der er ingen væsentlig uoverensstemmelse mellem hr. Valbaks og mit syn på den kriminalpolitik, vi bør føre. Han ytrede nogen tvivl om, hvorvidt vi skal bevare livsvarigt fængsel, som jo i realiteten er tidsubestemt. Men jeg synes, hr. Valbak overså, ligesom også fru Ruth Olsen, at vi jo i § 72 har en bestemmelse, hvorefter spørgsmålet om afbrydelse af den tidsubestemte

[Justitsministeren.]

straf livsforvaring eller en anden tidsubestemt straf forvaring, kan bringes for retten enten af den pågældende selv eller hans tilsynsværge eller af anklagemyndigheden, statsadvokaten, eller fængslet. Dermed synes jeg man har garantien mod, at nogen får lov til at sidde og mugne inde i vore anstalter; det er jo ikke det, de er til. Der skal være kontrol med, at de kommer ud, når tiden er inde. Men forinden må man nødvendigvis over for denne talmæssigt meget lille, begrænsede kreds af kriminelle sikre sig, at de ikke, med det samme de kommer ud, begår ny kriminalitet. Jeg er ligesom hr. Valbak glad for, at vi har sagkundskaben bag os, når den anbefaler opretholdelsen af denne meget begrænsede tidsubestemte straf; og at den er begrænset, kan jo ikke noksom understreges.

Fru Ruth Olsen drillede mig lidt med, at socialdemokratiets retsreformudvalg, som jeg var medlem af, anbefalede total afskaffelse af tidsubestemte straffe. Jeg bekender min synd, jeg har været med til at skrive det, ikke i en betænkning, men i et debatoplæg, som i virkeligheden går ind for og søger tilslutning til disse synspunkter. Men ligesom jeg ved behandlingen af et andet forslag i dag kunne sige, at man jo kan lade sig overbevise, når man møder sagligt stærke argumenter, kan jeg sige, at det er gået ligeså med mig på dette punkt: den sagkundskab, som har stået bag forberedelsen af dette lovforslag, har overbevist mig om, at man må opretholde en meget begrænset form for tidsubestemt straf.

Fru Ruth Olsen nævnede spørgsmålet om, hvordan man kan se på en mand, i det øjeblik han dømmes, at han også vil være farlig, når der er gået en række år: 8, 10, 12 år. Jeg vil sige, at livsvarigt fængsel i dag jo over for de allerfleste forhold er ca. 12 år; efter at der er gået 12 år, vil den pågældende normalt blive indstillet til prøveløsladelse. Og dertil kommer jo den bestemmelse, jeg før har nævnt, § 72, så jeg kan ikke se, at der er det helt store problem i denne form for tidsubestemt straf.

Jeg takker endnu en gang for modtagelsen og erklærer mig villig til at drøfte alle de mange detailspørgsmål, der nu har været nævnt, i retsudvalget.

Tastesen: Jeg vil takke justitsministeren for det svar, jeg fik vedrørende erstatning for uforskyldt fængsling og anholdelse. Jeg må desværre sige, at det var særdeles tidsubestemt; jeg havde gerne ønsket en tidsfrist for, hvornår man kunne få et sådant forslag frem, og det, jeg gerne vil nu, er at rette en henstilling til justitsministeren, som jeg forstår deler den opfattelse, jeg har, den opfattelse, som også den tidligere justitsminister hr. Thestrup har, at disse regler trænger til en revision, og anmode retsplejeudvalget om ikke at holde for lang sommerferie og gøre sit til, at forslaget kan komme frem på folketingets bord, så det kommer til behandling i det mindste i næste folketingssamling.

Så har jeg lige et par bemærkninger til fru Ruth Olsen. Fru Ruth Olsen har ret i, at indespærring indebærer en risiko for psykisk skade; det, man dømmes til, bør derfor også være frihedsberøvelse. Frihedsberøvelse kan være andet end indespærring i lukket fængsel, og vi må her være opmærksom på, at kriminalforsorgsstyrelsen har flere muligheder at spille med i fængselsvæsenet, som det hedder endnu, og at man også vil have det fremover, hvor man i højere grad endda primært vil bruge endnu mere åbne fængselsinstitutioner, end det hidtil har været tilfældet, netop for at de frihedsberøvede kan bevare kontakten med det pulserende liv, som ligger uden for institutionerne.

Endelig én bemærkning til: efter at debatoplægget fra socialdemokratiets retsreformudvalg er kommet frem, er der her i folketinget ikke gennemført noget lovforslag, der har givet mere end 12 års fængsel, så det er i hvert fald et princip, som jeg håber også vil kunne holde i den fremtidige lovgivning, selv om justitsministeren muligvis kan ændre standpunkt her — det ved jeg ikke. Men jeg synes, at 12 års grænsen er en meget, meget lang frist; om vi så i stedet for denne forvaringsparagraf skulle have noget, der kom efter 12 års grænsen, tør jeg ikke sige, men jeg synes, det er et fremskridt, det, vi er nået til med hensyn til forvaringsparagraffen, i denne omgang.

Nathalie Lind: Jeg vil gerne sige, at hvis ministeren har fået den opfattelse, at en enig skare af ordførere skulle have foreslået, at socialstyrelsen skal tage sig af de 15-18-

[Nathalie Lind.]

årige, så hører jeg ikke med i denne enige skare; det tror jeg ministeren må have misforstået. Det, jeg sagde, var, at regeringen, at justitsministeren og socialministeren måtte få afklaret dette spørgsmål, for det må være regeringens ansvar, når man foreslår ungdomsfængselsstraffen ophævet, at nævne, hvad man vil stille i stedet for.

Nu sagde ministeren før, at sagkundskaben kunne overbevise én. Det synes jeg også skulle være tilfældet her. For dér har vi nogle udtalelser fra fængselsnævnet, som hele straffelovrådet støtter sig på, og de siger, at det forekommer indlysende nødvendigt, såfremt man vil opgive ungdomsfængslet i den traditionelle form, at opbygge andre institutioner — formentlig under børne- og ungdomsforsorgen, det er så et spørgsmål, hvor de skal ligge — men det vil være tvingende nødvendigt at opbygge andre institutioner af en væsentlig anden form end de nuværende, til dette formål mindre tilfredsstillende, hvor de pågældende kan placeres.

Derfor synes jeg, det er at tage lovlig let på spørgsmålet, når ministeren bare siger, han er glad for, at han kan sige til socialstyrelsen, at hele folketinget mener, at nu skal de klare det; de har sikkert ikke mulighed med de institutioner, der er i øjeblikket, for at klare dette spørgsmål. Og så kommer altså det helt principielle, at dette jo er unge, for hvem man i en lang række tilfælde har anbefalet tiltalefrafald, og så opgiver man det til sidst og siger, at nu må de dømmes til et eller andet, og giver altså slip på dem fra børneforsorgen, og så skulle man have dem tilbage igen.

Jeg vil til sidst lige sige til ministeren, at da vi sidste år i februar behandlede de radikales forslag, var det ministeren, der brugte de ord, jeg bruger nu, for da sagde ministeren selv, at han savnede oplysninger om, hvilke alternativer man ville anvende over for de unge mellem 15 og 18 år.

Valbak: Der er ingen grund til at gå ind i en polemik med ministeren om, hvad jeg måtte have overset; jeg vil foretrække at sige, at jeg så bort fra det konkrete forslag om en bistandsværges mulighed for når som helst at tage spørgsmålet op.

Jeg mener nemlig, det var et andet pro-

blem, jeg i hvert fald forsøgte at gøre opmærksom på, nemlig sammenhængen imellem forvaringsinstituttet og de livsvarigt fængslede. Jeg vil prøve på at pege på problemet, for at vi i udvalget eller ved senere lejlighed, hvor det måtte være mere bekvemt, kunne tage det spørgsmål op, for det trænger sig nu mere og mere på i lyset af det forslag om ændring af forvaringsinstituttet, ministeren har fremsat.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Jeg er aldeles enig med fru Nathalie Lind i, at dette forslag hviler på regeringens ansvar; det er et regeringsforslag, og ethvert medlem af regeringen må tage de konsekvenser, som måtte følge af forslaget.

Jeg kan ikke sige, at jeg har drøftet disse konsekvenser med socialministeren, men forslaget er, som det fremgår, godkendt i et ministermøde, og jeg kan ikke forestille mig andet, end at man i socialministeriet har bemærket forslaget og dets forarbejder og har taget højde herfor. Det er min bestemte opfattelse, at det, sådan som fru Nathalie Lind rigtigt citerede fra betænkningen, bør være børne- og ungdomsforsorgen — og det vil i dag sige socialstyrelsen — der tager sig af de 15-18-åriges kriminelle problemer. På det punkt er jeg stadig væk i overensstemmelse med den sagkundskab, vi påberåber os.

Men skulle det mod forventning ikke være muligt for socialstyrelsen at overtage ansvaret for disse unge, vil vi selvfølgelig være nødt til at sørge for, at der er andre institutioner parat til at klare det; den forpligtelse vedkender vi os.

Jeg må til hr. Valbak sige, at jeg beklager, jeg har misforstået den bemærkning, han fremsatte før. Jeg forstår nu, at det gjaldt sammenhængen mellem forvaringsinstitutionen og livsvarigt fængsel, og jeg er villig til at drøfte i udvalget de problemer, som jeg godt kan se rejser sig af denne sammenhæng.

Hans Toft: Jeg vil blot stille et enkelt spørgsmål til justitsministeren.

Når man nu siger, at spørgsmålet skal drøftes med socialministeren og har været drøftet i regeringen, vil jeg godt sige til justitsministeren, at det jo fremgår af fremsættelsestalen, at dette forslag ikke medfø-

[Hans Toft.]

rer forøgede udgifter. Jeg har indtryk af gennem den udtalelse, som er forelagt fra ledelsen af børne- og ungdomsforsorgen, at når man ikke kan påtage sig denne opgave med de 15-18-årige, bygger det bl. a. på, at man ikke har de tilstrækkelige ressourcer til det. Hvis man fra regeringens side vil pålægge børne- og ungdomsforsorgen denne opgave, vil det i hvert fald medføre forøgede udgifter, og derfor må vi også tage det ind i vores overvejelser under udvalgsarbejdet.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Når jeg siger, at spørgsmålet har været drøftet på et ministermøde, betyder det jo ikke, at vi dér har drøftet de økonomiske konsekvenser, men som det fremgår af lovforslagets bemærkninger, regner man ikke med, at loven vil have økonomiske konsekvenser. Andet kan jeg ikke sige.

Hvad der bliver resultatet, når loven bliver sat i kraft, kan jeg ikke helt overskue i dag, men man har jo tidligere haft mulighed for at gennemføre etableringen og den bevillingmæssige ordning af hjemmel til nye institutioner til den slags formål.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om dansk indfødsret [af Ellen Strange Petersen m. fl.].

(Lovforslaget (nr. 144) findes i tillæg A. sp. 3165), fremsættelsen i tidenden sp. 2260).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Indenrigsministeren (Egon Jensen): Det foreliggende lovforslag er, som det fremgår af bemærkningerne til forslaget, i det væ-

sentlige identisk med det forslag, der blev fremsat i en betænkning fra 1970 vedrørende familiens og børnenes tilpasning, afgivet af det nedsatte udvalg vedrørende kvinders deltagelse i det offentlige liv.

Allerede i 1968 var man imidlertid inde på de samme tanker, idet de blev diskuteret i forbindelse med de ændringer, der senere er gennemført i dansk indfødsretslovgivning. I den af folketingets indfødsretsudvalg afgivne betænkning fastslås det imidlertid, at spørgsmålet i overensstemmelse med hidtidig tradition inden for statsborgerrettens område bør løses på fællesnordisk plan. Jeg kan herom henviser til Folketingstidende 1968-69, tillæg B., sp. 295-296, og i øvrigt til den forhandling, der fulgte derefter i folketinget.

Skridt hertil blev allerede taget i december samme år, hvor der for Nordisk Råd blev indbragt et medlemsforslag, hvorefter rådet bl. a. skulle anbefale regeringerne at gennemføre sådanne ændringer i statsborgerretslovgivningen, at børn, der er født i ægteskab mellem en udenlandsk mand og en kvinde, som er statsborger i et nordisk land, ved fødslen kan erhverve moderens statsborgerret.

Efter at spørgsmålet havde været gjort til genstand for undersøgelser, bl. a. i Nordisk Råds juridiske udvalg, vedtog Nordisk Råd i februar 1970 følgende rekommandation: Nordisk Råd anbefaler regeringerne at undersøge, om der ved afgørelsen af statsborgerskab i videregående omfang kan tages hensyn til princippet om barnets interesse, og således at spørgsmålet eventuelt senere kan aktualiseres på internationalt plan.

Til at behandle denne rekommandation blev der nedsat en fællesnordisk arbejdsgruppe på tjenestemandsniveau med Finland som koordinerende land. Arbejdsgruppen er i færd med at indsamle materiale til vurdering af barnets interesse i at opnå moderens statsborgerret og hermed forbundne ulemper i form af dobbelt statsborgerret. Jeg vil gerne her indskyde, at Danmark netop har tiltrådt en konvention vedtaget af Europarådet, hvorefter vi har pligt til så vidt muligt at undgå, at der opstår tilfælde af dobbelt statsborgerret.

Jeg er klar over, at det foreliggende lovforslag ikke udelukkende er båret af hensyn til barnets interesser, men tillige af ønsk-